

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

RAPPORT UV ÖST 2002:6
ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2

Boplatslämningar och en grav i Ljungsbro

Adamstorp 1:4, Vreta Kloster socken, Linköpings kommun, Östergötland
Dnr: 421-1683-2001

Per Nilsson

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se

Text och grafik Per Nilsson

Utskrift UV Öst, Linköping, 2002

Kartor ur allmänt kartmaterial, Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

© 2002 Riksantikvarieämbetet

Rapport UV Öst 2002:6

ISSN 1404-0875

Innehåll

Inledning 5

Syfte och metod 5

Topografi och fornlämningsmiljö 5

Undersökningsresultat 6

Referenser 9

Administrativa uppgifter 8

Bilagor

Bilaga 1. Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Bilaga 2. Fyndlista

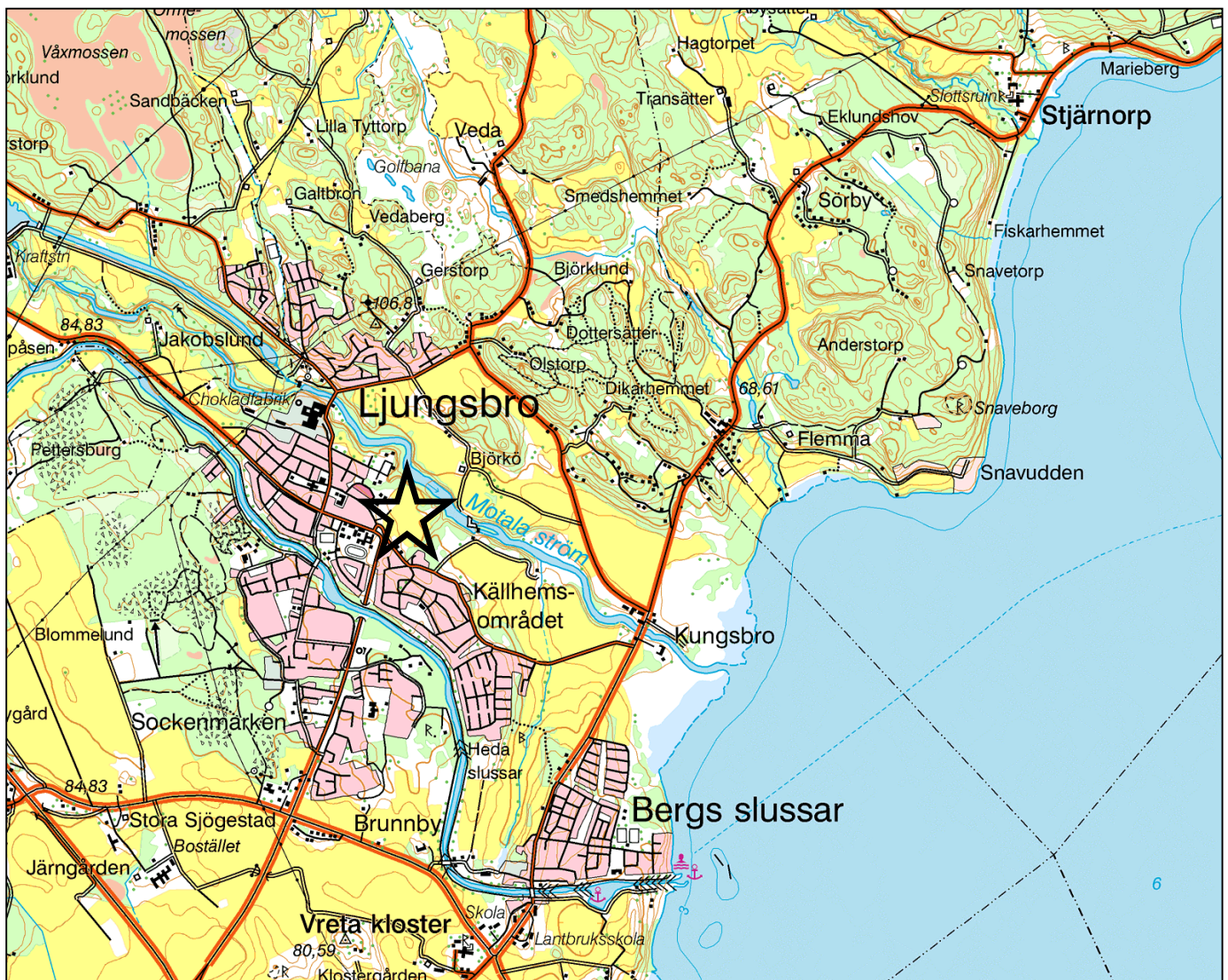

Fig 1. Utdrag ur gröna kartan med platsen för undersökningsområdet markerad.

Fig 2. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 8F 7g med utredningsområdet och nämnda fornlämningar markerade. Skala 1: 20 000.

Boplatslämningar och en grav i Ljungsbro

Vreta klosters sn uppvisar en mångfald av fornlämningar. Till största delen utgörs de av gravar och gravfält. Boplatslämningar förekommer endast sporadiskt i förhållande till gravar och andra ovan mark synliga lämningar. Vid Adamstorp i Ljungsbro, strax söder om Motala ström, upptäcktes vid utredningen en flatmarksgrav och boplatslämningar i form av stolphål, gropar och keramik. På platsen fanns även slagen kvarts och flinta. Området ligger i ett utmärkt boplats- och gravläge i en sandig sluttning ovanför Motala ström.

Inledning

På uppdrag av Frank och Gunilla Carlsson utförde Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst en arkeologisk utredning, etapp 2, inom fastigheten Adamstorp 1:4, Ljungsbro, Vreta kloster sn, Linköpings kommun, Östergötland. Anledningen till utredningen var planerad villabebyggelse. Området omfattar ca 47 000 m².

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska utredningen, etapp 2, var att konstatera om området innehöll fornlämningar eller ej.

Vid utredningen grävdes sökschakt med grävmaskin. Matjorden avbanades skiktvis ned till orörd mark. Sammanlagt 43 schakt togs upp längs en sträcka av ca 1 500 löpmeter. Anläggningar och fynd mättes in digitalt och registrerades i Riksantikvarieämbetets informationssystem Intrasis.

Topografi och fornlämningsmiljö

Exploateringsområdet ligger centralt i Ljungsbro söder om Motala ström och öster om Ljungsbro- och Malforskskolan. Topografin utgörs av en sluttning som löper i SV – NÖ riktning från Kungsbrovägen ned mot Motala ström. Sluttningen är brantast närmast Kungsbrovägen och övergår till flack mark närmare strömmen. Höjden över havet varierar mellan ca 49 - 60 m. I övre delen av sluttningen består undergrunden av grovmo, finmo och sand. I sluttningens nedre del samt i det flacka området närmast strömmen består undergrunden främst av varvig lera. Området begränsas mot öster av en djup bäckravin som ansluter till Motala ström. Även i områdets norra ände finns en bäckravin. Exploateringsområdet begränsas mot söder och sydöst av en handelsträdgård med bl a flera större växthus. En brukningsväg som löper från växthusen ned till strömmen delar området i två delar. Hela det aktuella exploateringsområdet har använts för odling av trädgårdsväxter från slutet av 1930-talet fram till nyligen. Området är idag beväxt med vall.

Vreta kloster sn är ett av Östergötlands fornlämningstätaste områden. Ett mycket intensivt fornlämningsstråk finns någon kilometer söder om det aktuella exploateringsområdet, från Roxen i öster och cirka fem kilometer västerut. Flertalet av lämningarna ligger på höjdryggar och impediment. De registrerade fornlämningarna utgörs främst av gravar, gravfält, stensträngar, hålvägar, skärvstenshögar och skålgropsförekomster. Dateringarna sträcker sig från bronsålder till yngre järnålder.

I exploateringsområdets närområde finns ett fåtal registrerade fornlämningar. RAÄ 159, en bebyggelse lämning från historisk tid, ligger cirka 350 meter från exploateringsområdet. 500 meter sydöst om området finns platsen för en borttagen kvadratisk stensättning, RAÄ 85. Ytterligare 300 och 400 meter åt sydost ligger RAÄ 122, en kvadratisk stensättning med

mittblock, och RAÄ 46, en rund stensättning. De tre stensättningarna har tolkats som eventuellt tillhörande ett större sammanhängande gravområde (Kaliff 1998:4).

I Berg finns flera registrerade bronsåldershögar och strax norr därom, vid Kungsbro, har flatmarksgravar och boplatslämningar från bronsålder – äldre järnålder undersökts, RAÄ 194, 197 (Hörfors 1999, Tagesson 2001). Vid Stora Sjögestad, sydväst om Vreta kloster har ett flatmarksgravfält med 55 gravar från yngre bronsålder – romersk järnålder undersökts, RAÄ 86 (Fernholm 1982).

Vid ett fåtal tillfällen har boplatslämningar noterats i området kring Vreta kloster och Ljungsbro. Förutom vid Kungsbro gäller detta även i nordöstra delen av Berg, ned mot Roxens västra strand, RAÄ 43. Även vid Runkällan längs med Kungsbrovägen, RAÄ 192, har boplatslämningar noterats. Boplatsen ligger mellan 45 och 50 m ö h. En besiktning visade på både skärvig sten och kvartsavslag i området. Ett mindre antal härdar framkom vid en förundersökning av ytan (Larsson 1988). Norr om Motala ström, vid Tallkullen ca 1 km rakt norrut har boplatslämningar från romersk järnålder undersökts. På platsen finns även slagen kvarts i form av kärnor och avslag som visar att området utnyttjats under stenålder (Ohlsén 2001).

Undersökningsresultat

Exploateringsområdet har påförts stora mängder matjord vid flera tillfällen. Påförda massor fanns främst i ett område norr om det största växthuset, intill brukningsvägen. Massorna hade här en tjocklek av upp till 1,30 m. I övrigt varierade ploglagrets tjocklek över hela ytan mellan ca 0,25 - 0,60 m, tunnast i det sandiga området närmast Kungsbrovägen. Undergrunden bestod av lera i större delen av exploateringsområdet. Två områden med sand fanns i södra och östra delen av området, samt i ett mindre område i norra delen. Förutom en grop hittades inga anläggningar på lermarken. Det fanns dock ett stort antal svarta mörkfärgningar utan klara begränsningar. Flera av dessa snittades med maskin och visade sig vara multnande trädrötter.

I två delar av exploateringsområdet fanns koncentrationer av anläggningar och fynd; dels i ett sandigt område direkt norr om Kungsbrovägen (Fornlämningsområde A) och dels i ett sandigt område intill en bäckravin i östra delen av området (Fornlämningsområde B).

Fornlämningsområde A:

På en yta av ca 60x50 m påträffades en brandgrav, A497, tio stolphål, fem gropar, sex käpphål och tre mörkfärgningar. Två av stolphålen är osäkra och flera av käpphålen kan vara sentida. Brandgraven består av en rund mörkfärgning, 0,40 m i diameter, med brända ben, sot och fragmenterad keramik på ytan. Graven mättes in och täcktes med plast innan återfyllning. Utöver fynden i graven gjordes tre fynd i område A, ett bränt ben, en keramikbit och ett bearbetat stycke i kvarts (ev. kärnfragment). Väster om brandgraven är ett sotigt område med sten, sprängsten, tegel och järnskrot. Ett bränt ben hittades i det störda området och kan med tanke på närheten till graven, A497, härröra från en förstörd grav. En av groparna innehöll keramik. Det bearbetade stycket i kvarts hittades som lösfynd.

Fornlämningsområde B:

På en yta av ca 70x30 m påträffades två härdar, fem gropar, två käpphål och två osäkra stolphål. Anläggningarna fanns i två grupper, en närmast växthuset samt en grupp ett 20-tal meter mot nordöst. Fem fynd gjordes i området. Intill en av härdarna påträffades ett bränt

flintavslag och i två av groparna fanns enstaka keramikbitar. Utöver dessa fynd påträffades två keramikbitar som lösfynd.

Graven, A 497, i fornlämningsområde A, är en brandgrav av flatmarkstyp, dvs det finns ingen synlig markering bevarad ovan mark. Flatmarksgravar förekommer från bronsålder till yngre järnålder. En datering av keramiken i graven är svår att ge eftersom den är så pass fragmenterad. Allmänt går att säga att keramiken från äldre järnålder ofta är skörare än keramik från bronsålder, den förra faller lättare sönder i fragment (Stålbom 1998, s 135f). Flatmarksgravfält från äldre järnålder ligger ofta placerade uppe på sandiga åsar, i anslutning till lermarker. Typiskt är också närhet till äldre vägsträckningar och vattendrag (Fernholm 1982, s 65). Utifrån gravens topografiska läge, gravskicket med brända ben, sot och ingen kol samt den fragmentariska keramiken, kan graven ges en trolig datering till förromersk eller tidig romersk järnålder.

Stolphål, härdar, gropar och keramik visar att det funnits en, eller flera boplatser i området. Stolphålen i område A visar att det troligen funnits ett eller flera hus på platsen. Dateringen av boplatserna är oklar, keramiken som påträffats är svår att datera. Troligen tillhör boplatserna samma tid som gravkeramiken, dvs förromersk eller romersk järnålder.

Kvartskärnan i område A och det brända flintavslaget i område B visar att området utnyttjats även under stenålder - bronsålder. Höjden över havet, 49 – 60 m, gör platsen till ett topografiskt lämpligt boplatsläge även under stenåldern. Litorinahavets nivå stod vid tiden för senmesolitikum på ca 40 – 45 m ö h, vilket ger goda förutsättningar för en kustbunden stenåldersboplatser.

Sammantaget visar utredningen, etapp 2, att platsen utnyttjats från äldre stenålder till åtminstone äldre järnålder, samt att det finns både boplatslämningar och gravar. Flera kronologiskt skilda bosättningsfaser finns inom området, en tyngdpunkt verkar dock finnas i äldre järnålder.

Linköping i januari 2002.

Per Nilsson

Referenser

Borna-Ahlkvist, H. Lindgren-Hertz, L. Stålbom, U. Pryssgården. Från stenålder till medeltid. *Rikstantikvarieämbetet, avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping, 1998:13.*

Fernholm, R. 1982. Ett flatmarksgravfält från bronsåldern, Vreta kloster sn, Östergötland. *RAÄ, Rapport UV, 1982:44.*

Hörfors, O. 1999. Gravar, årderspår och boplatzlämningar från brons- och järnålder samt medeltid vid Kungsbro, Vreta kloster socken. *Rapport, Östergötlands länsmuseum, dnr 361/96, stencil.*

Kaliff A. 1998. Kungsbro 1:343, Källhemsområdet. *Rikstantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping. 1998:33.*

Larsson M. 1988. Östergötland, Vreta Klosters sn, Kungsbro 1:344. *Rikstantikvarieämbetet Rapport, Förundersökning. Dnr 2429/88.*

Ohlsén, M. 2001. Björkö 3:11, Vreta kloster sn, Linköpings kommun, Östergötlands län. *Arkeologisk utredning, rapport 22:2001. Linköping.*

Administrativa uppgifter

Rikstantikvarieämbetets dnr: 421-1683-2001.

Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 220-4769-01, 2001-10-15.

Projektnummer: 1520379.

Undersökningstid: 20-27 november.

Projektgrupp: Per Nilsson, Göran Gruber.

Exploateringsyta: ca 47 000 m².

Undersökt yta: ca 1 500 löpmeter schakt.

Läge: Ekonomiska kartan, blad 8F 7g, edition 2, juni 1982, x 6487193 y 1482843.

Koordinatsystem: Rikets.

Koordinater för undersökningsytans mittpunkt: x 6487193 y 1482843.

Höjdsystem: RH 1970.

Fynd: Fnr 1–10.

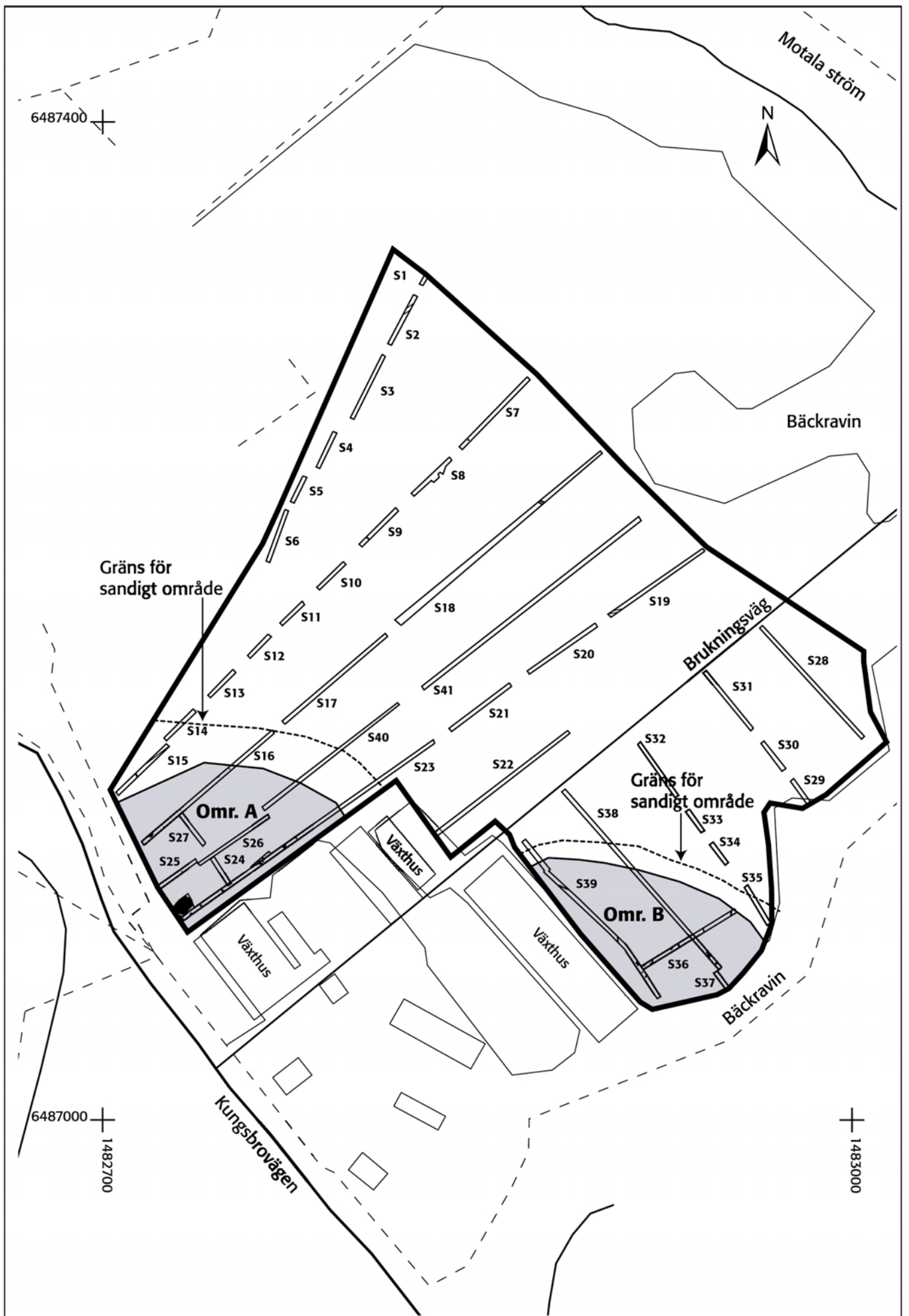

Fig 3. Utredningsområdet med schakt och fornlämningsområden markerade. Skala 1:2000

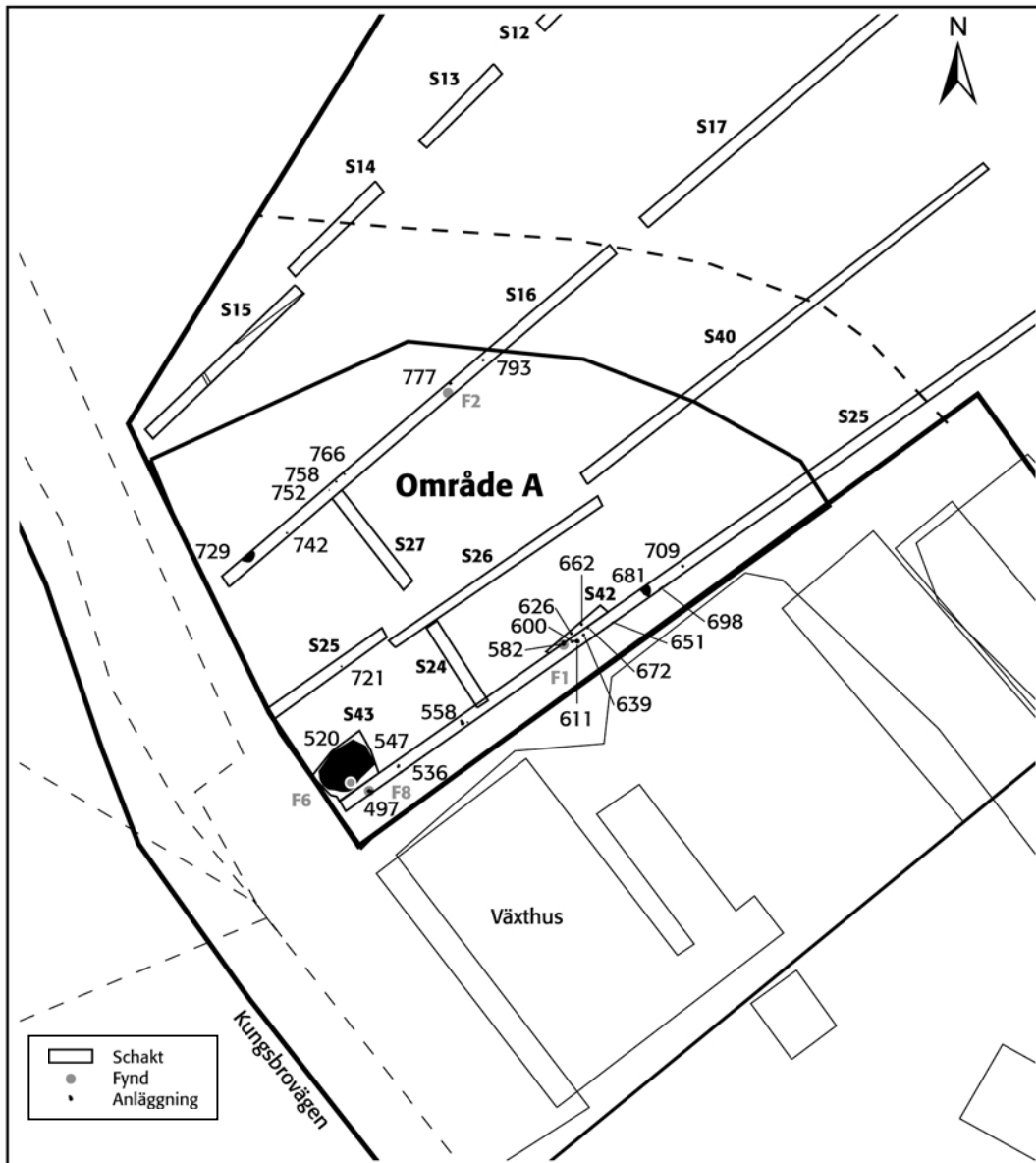

Fig 4. Fornlämningsområde A, med schakt, anläggningar och fynd markerade. Skala 1: 1000

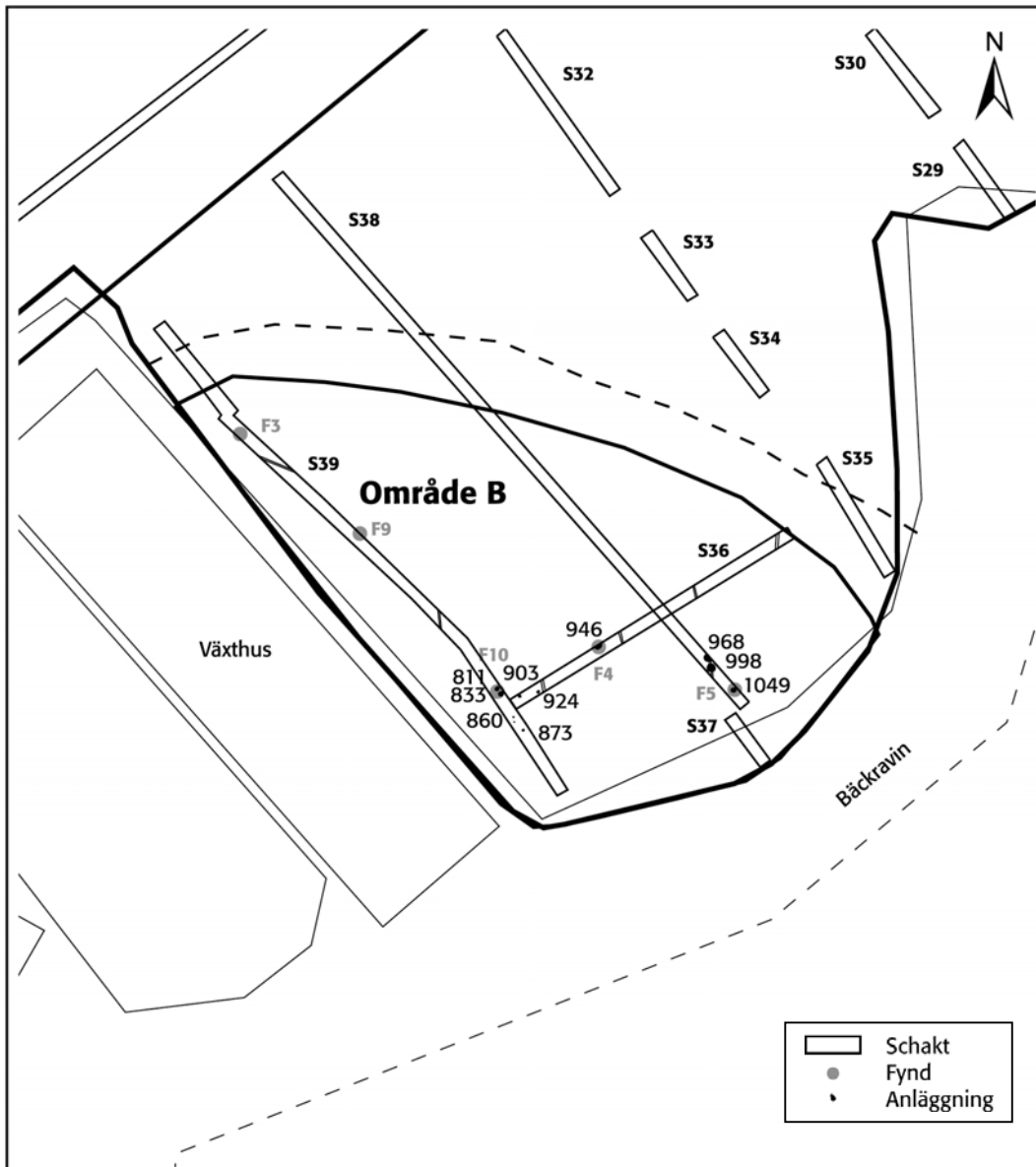

Fig 5. Fornlämningsområde B, med schakt, anläggningar och fynd markerade. Skala 1: 1000

Bilagor

Bilaga 1. Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Schakt 1 - 6

Brungrå varvig lera.

Schakt 7

Brungrå, varvig lera.
A233, Grop
Grop, oval, 0,45x0,32 m i diameter. Fyllningen består av grå lera.

Schakt 8 - 14

Brungrå, varvig lera.

Schakt 15

Sand (Grovmo/finmo) och rödbrunt grus.

Schakt 16

Sand (Grovmo/finmo), övergår till lera mot norr.

A729, Mörkfärgning

Mörkfärgning, rund? Ca 1,5 m i diameter, anl fortsätter in i schaktväggen

A742, Käpphål

Käpphål, runt, 0,15 m i diameter.

A752, Käpphål, recent?

Käpphål, runt, 0,10 m i diameter.

A758, Käpphål, recent?

Käpphål, runt, 0,10 m i diameter.

A766, Käpphål, recent?

Käpphål, runt, 0,10 m i diameter.

A777, Stolphål?

Stolphål, runt, 0,40 m i diameter. Diffust i plan.

A793, Stolphål?

Stolphål, runt, 0,30 m i diameter.

Schakt 17

Brungrå, varvig lera

Schakt 18

Lera, övergår till sand längst mot norr.

Schakt 19 - 22

Brungrå, varvig lera.

Schakt 23

Sand (Grovmo/finmo).

A 497, Brandgrav

Brandgrav, rund, 0,40 m i diameter. Mörk gråsvart fyllning. På ytan brända ben och keramikfragment. Benen var upp till 0,025 m stora. Sot, ingen kol.

A510, Stolphål/grav

Stolphål/grav, rundad, 0,30 m i diameter. Sot och kol på ytan. Läget intill brandgraven, A497 gör att även A510 kan vara en grav.

A536, Stolphål?

Stolphål, osäkert, rund, 0,30 m i diameter. Grusig fyllning, sot och kol i ytan.

A547, Stolphål

Stolphål, ovalt, 0,40x0,30 m i diameter. Diffus i plan. Sotig fyllning.

A558, Mörkfärgning

Mörkfärgning, ovalt oregelbunden, 0,75x0,25 m stor. Sotig fyllning, enstaka kolbitar.

A574, Käpphål

Käpphål, runt, 0,12 m i diameter.

A582, Grop

Grop, rund, 0,55 m i diameter. Sotig fyllning, skärvsten i ytan. Fynd: Keramik.

A600, Stolphål

Stolphål, runt, 0,30 m i diameter. Diffust i plan. Sotig fyllning.

A611, Grop

Grop, rund, 0,60 m i diameter. Diffus i plan. Sotig fyllning.

A639, Stolphål

Stolphål, runt, 0,30 m i diameter. Lätt sotig fyllning.

A651, Grop

Grop, rund?, minst 0,40 m i diameter. Fortsätter in i schaktväggen. Sotig, svart fyllning.

A672, Mörkfärgning

Mörkfärgning, oval, 0,20x0,15 m stor.

A681, Grop

Grop, 0,20x0,15 m stor. Sotig fyllning.

A698, Grop

Grop, oregelbunden, minst 1,20 m i diameter.

Fortsätter in i schaktväggen. Sotig fyllning.

A709, *Stolphål*
Stolphål, runt, 0,25 m i diameter. Sotig fyllning. Diffust i plan.

Schakt 24

Sand (Grovmo/finmo).

Schakt 25

Sand (Grovmo/finmo).

A721, *Käpphål*
Käpphål, runt, 0,15 m i diameter. Sotig fyllning.

Schakt 26

Sand (Grovmo/finmo).

Schakt 27

Sand (Grovmo/finmo).

Schakt 28 - 35

Brungrå lera

Schakt 36

Sand (Grovmo/finmo).

A903, *Stolphål?*

Stolphål, runt, 0,30 m i diameter. Fyllningen består av mörkgrå sand/mjåla, sot och kolflagor på ytan.

A924, *Grop*

Grop, oval, 0,35x0,25 m stor. Fyllningen består av mörkgrå sand/mjåla.

A946, *Grop*

Grop, oval, minst 0,95 m stor, fortsätter in i schaktväggen. Fyllningen

består av mörk gråbrun sand.

Schakt 37

Sand (Grovmo/finmo).

Schakt 38

Delvis sand (Grovmo/finmo) i östra delen, annars lera.

A968, *Grop*

Grop, rund, 1,08 m i diameter. Fyllningen består av gråbrun sand med kolstänk. Störd av sentida dike.

A998, *Grop*

Grop, rund, 1,02 m i diameter. Fyllningen består av gråbrun sand med kolstänk. Störd av sentida dike.

A1049, *Härd?*

Härd, rundad, 0,71 m i diameter. Fyllningen består av gråsvart sand/silt med sot, kolstänk och enstaka skörbrända stenar.

Schakt 39

Sand (Grovmo/finmo).

A811, *Grop*

Grop, oval, 0,60x0,50 m stor. Fyllningen består av sand, sot och enstaka kolflagor.

A833, *Härd*

Härd, oval, 0,80x0,60 m i diameter. Fyllningen består av sand, sot och enstaka skörbrända stenar.

A860, *Käpphål*

Käpphål, runt, 0,08 m i diameter.

A883, *Stolphål?*

Stolphål, rundat, 0,28x0,22 m diameter. Fyllningen består av mörkgrå sand/mjåla. Sot på ytan.

A873, *Käpphål*

Käpphål, runt, 0,08 m i diameter. Sand.

Schakt 40

Sand (Grovmo/finmo), i västra, övre delen. Annars brungrå, varvig lera.

Schakt 41

Lera

Schakt 42

Sand (Grovmo/finmo).

A626, *Stolphål*

Stolphål, runt, 0,25 m i diameter. Diffust i plan. Sotig fyllning, kolbit i ytan.

A662, *Stolphål*

Stolphål, runt, 0,30 m i diameter. Diffust i plan. Sot i fyllningen, enstaka mindre kolbitar.

Schakt 43

Sand (Grovmo/finmo).

A520, *Grop/sentida stendump*

Recent stendump med en sprängd sten eller häll. Stenarna upp till 1,0 m stora. Sotig fyllning.

Bilaga 2. Fyndlista

Fyndnr	Material	Sakord	Vikt,g	Antal	ID/Kontext
1	Keramik	-	1	1	A582, Grop
2	Kvarts	Kärnfragment?	47	1	OS 16
3	Keramik	-	1	1	OS 39
4	Keramik	-	3	5	A946, Grop
5	Flinta	Avslag, bränt	1	1	OS 38
6	Ben	Brända ben	1	2	A520, Grop, recent
7	Ben	Brända ben	22	-	A497, brandgrav
8	Keramik	-	2	1	A497, brandgrav
9	Keramik	-	3	3	OS 39
10	Keramik	-	1	1	A811, grop